

וּכְשֶׁמִשְׁגִּיחַ בְּמַעֲשֵׂיהֶם, מִתְנַחֵם
עֲלֵיהֶם עַל שֶׁהֵם מַעֲשֵׂי יָדָיו
וּמֵאָרִיךְ לָהֶם בְּעוֹלָם.

וּבְנֵי־רָר שֶׁהֵם מַעֲשֵׂי יָדָיו, נוֹטֵל
נַחֲמָה וּמִתְנַחֵם עֲלֵיהֶם וְחָס
עֲלֵיהֶם. וּכְשֶׁרוֹצֵה לַעֲשׂוֹת בָּהֶם
דִּין, כְּבִיכּוֹל הוּא עֲצוּב [ד"א שְׂמֹחוֹת
לֹא יִגְבּוּ לִפְנֵי]. שְׂכִינָן שֶׁהֵם מַעֲשֵׂי
יָדָיו, הוּא עֲצוּב עֲלֵיהֶם, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר (דְּנִיאֵל ו') וּשְׂמֹחוֹת לֹא
הַכְּנִיס לִפְנֵי.

כְּתוּב [ס"א וְהָרִי כְּתוּב] (תהלים צו) הוֹד
וְהָרִי לִפְנֵי עַז וְחֲדוּהָ בְּמִקּוֹמוֹ.
אָמַר רַבִּי יוֹסִי, בֹּא רֵא, וַיִּתְעַצֵּב
אֵל לְבוֹ כְּתוּב. הוּא הִתְעַצֵּב אֵל
לְבוֹ וְלֹא לְמִקּוֹם אַחֵר. לְבוֹ, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר (שְׂמוּאֵל-א ב) כַּאֲשֶׁר בִּלְכַבִּי
וּבְנַפְשִׁי יַעֲשֶׂה. רַבִּי יִצְחָק אָמַר,
וַיִּנָּחֵם ה', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שְׂמוֹת לב)
וַיִּנָּחֵם ה' עַל הַרְעָה אֲשֶׁר דִּבֶּר
לַעֲשׂוֹת לְעַמּוֹ. רַבִּי יִיסָא אָמַר
לְטוֹב. רַבִּי חֲזַקְיָה אָמַר לְרַע. רַבִּי
יִיסָא אָמַר לְטוֹב, כְּמוֹ שֶׁנֶּתְבָאָר
שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְנַחֵם עַל
אוֹתָם מַעֲשֵׂי יָדָיו וְחָס עֲלֵיהֶם.
וַיִּתְעַצֵּב, מִשּׁוּם שֶׁהֵם חוֹטְאִים
לִפְנֵי.

וְרַבִּי חֲזַקְיָה אָמַר לְרַע,
שֶׁכְּשֶׁרוֹצֵה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
לְאָבֵד רִשְׁעֵי הָעוֹלָם, נוֹטֵל
עֲלֵיהֶם נְחוּמִים וּמְקַבֵּל נְחוּמִים,
כְּבִיכּוֹל כְּמִי שֶׁמְקַבֵּל נְחוּמִים עַל
מֵה שְׂאָבֵד. כִּינּוּן שֶׁמְקַבֵּל נְחוּמִים,
וְדַאי נַעֲשֶׂה דִין, וְלֹא תִלּוּי הַדְּבָר
בְּתִשׁוּבָה.

אֵימְתִי זֶה תִּלּוּי בְּתִשׁוּבָה? עַד
שֶׁלֹּא קִבֵּל עֲלֵיהֶם תְּנַחוּמִים. הָרִי
שֶׁמְקַבֵּל עֲלֵיהֶם תְּנַחוּמִים, אֵז
הַדְּבָר כִּבְרֵי לֹא תִלּוּי בְּתִשׁוּבָה
כִּלְלֵי וְהַדִּין נַעֲשֶׂה. וְאֵז מוֹסִיף דִּין
עַל דִּין וּמְחַזֵּק אֶת אוֹתוֹ מִקּוֹם
הַדִּין לַעֲשׂוֹת דִּין, וּמֵאָבֵד אֶת
הַרְשָׁעִים מִהָעוֹלָם, וְהַכֵּל בְּכְתוּב,
שֶׁכְּתוּב וַיִּנָּחֵם ה', קִבֵּל תְּנַחוּמִים.

וְאַרְגִּזִין לִיָּה כֹּל יוֹמָא. לָא בְּעֵי לְאוּבְדָא לְהוּ
מַעְלָמָא. וְכַד אֲשַׁנַּח בְּעוּבְדֵיהוֹן אֲתַנְחָם
עֲלֵיהוּ עַל דְּאַנּוּן עוּבְדֵי יָדָיו וְאוּרִיךְ לוֹן
בְּעַלְמָא.

וּבְגִין דְּאַנּוּן עוּבְדֵי יָדָיו נָטִיל נַחֲמָה וְאַתְנַחֵם
עֲלֵיהוּ וְחִיִּיס עֲלֵיהוּ. וְכַד בְּעֵי לְמַעְבַּד
בְּהוּ דִּינָא כְּבִיכּוֹל עֲצִיב (ד"א ל"ג חֲדוּן לֹא תִיעִיל קְדְמוּהִי)
דְּכִינּוּן דְּעוּבְדֵי יָדָיו אַנּוּן, עֲצִיב עֲלֵיהוּ. כְּמָה
דְּאַתְ אָמַר, (דְּנִיאֵל ו') וְדַחּוּן לֹא הִנְעֵל קְדְמוּהִי.

כְּתִיב, (ס"א וְהָא כְּתִיב) (תהלים צו) הוֹד וְהָרִי לִפְנֵי
עוֹז וְחֲדוּהָ בְּמִקּוֹמוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי

תָּא חֲזִי, וַיִּתְעַצֵּב אֵל לְבוֹ כְּתִיב. אֵל לְבוֹ עֲצִיב
וְלֹא לְאַתְרֵי אַחְרָא. לְבוֹ כְּמָה דְּאַתְ אָמַר, (שְׂמוּאֵל

א ב) כַּאֲשֶׁר בִּלְכַבִּי וּבְנַפְשִׁי יַעֲשֶׂה. רַבִּי יִצְחָק
אָמַר וַיִּנָּחֵם יי כְּמָה דְּאַתְ אָמַר (שְׂמוֹת לב) וַיִּנָּחֵם

יי עַל הַרְעָה אֲשֶׁר דִּבֶּר לַעֲשׂוֹת לְעַמּוֹ. רַבִּי
יִיסָא אָמַר לְטֹב. רַבִּי חֲזַקְיָה אָמַר לְבִישׁ. רַבִּי

יִיסָא אָמַר לְטֹב, כְּמָה דְּאַתְמָר דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא נָחִים עַל דְּאַנּוּן עוּבְדֵי יָדָיו וְחִיִּיס

עֲלֵיהוּ. וַיִּתְעַצֵּב בְּגִין דְּאַנּוּן חֲטָאן קְמִיָּה.

וְרַבִּי חֲזַקְיָה אָמַר לְבִישׁ דְּכַד קַדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא בְּעֵי לְאוּבְדָא לְחִיִּיבֵי עַלְמָא נָטִיל

נִיחוּמִין עֲלֵיהוּ וְקַבִּיל נִיחוּמִין. כְּבִיכּוֹל
כְּמָאן דְּמְקַבֵּל נִיחוּמִין עַל מֵה דְּאַבִּיד. כִּינּוּן

דְּקַבֵּל נִיחוּמִין וְדַאי דִּינָא אֲתַעְבַּד וְלֹא תִלְיָא
מְלִתָּא בְּתִשׁוּבָה.

אֵימְתִי תִלְיָא בְּתִשׁוּבָה, עַד לֹא קַבִּיל
תְּנַחוּמִין עֲלֵיהוּ. הָא קַבִּיל תְּנַחוּמִין

עֲלֵיהוּ לֹא תִלְיָא מְלִתָּא בְּתִשׁוּבָה כִּלְלֵי וְדִינָא
אַתְעַבִּיד. וְכַדִּין אוּסִיף דִּינָא עַל דִּינָא,

וְאַתְקִיף לְהֵהוּא אֲתֵר דְּדִינָא, לְמַעְבַּד דִּינָא
וְאוּבִיד לוֹן לְחִיִּיבֵי מִן עַלְמָא. וְכִלְא בְּקִרָא

דְּכְתִיב וַיִּנָּחֵם יי. קַבֵּל תְּנַחוּמִין. וּלְבַתֵּר